

Mensenrechten en wereldburgerschap in het onderwijs

Steeds meer klinkt in Nederland de roep om (wereld) burgerschap, en daaraan gerelateerde onderwerpen als duurzaamheid, globalisering en mensenrechten, een vaste plek te geven in het onderwijs. Hoe denken leraren in het basis- en voortgezet onderwijs eigenlijk over het lesgeven over wereldburgerschap? NCDO vroeg leraren naar hun mening over en ervaringen met wereldburgerschap. Hoeveel aandacht wordt er bijvoorbeeld binnen de reguliere lessen aan onderwijs over mensenrechten besteed? NCDO geeft in deze factsheet antwoord op deze en andere vragen.

Grote meerderheid leraren besteedt in de les aandacht aan mensenrechten

Mensenrechten is als thema gerelateerd aan wereldburgerschap. In het basisonderwijs zegt 80% van de leraren binnen de lessen structureel of incidenteel aandacht te besteden aan mensenrechten. Andere thema's waar leraren basisonderwijs relatief veel aandacht aan besteden zijn 'vrede en conflict' (96%), 'identiteit' (95%), 'diversiteit' (93%) en 'duurzaamheid' (87%). Deze aandacht is opvallend als we dit vergelijken met de aandacht voor '(actief) burgerschap' (71%), in het basisonderwijs een verplicht deel van het lesprogramma. Ook in het voortgezet onderwijs blijkt het thema mensenrechten belangrijk. Bijna 72% van de leraren voortgezet onderwijs besteedt in de reguliere lessen aandacht aan dit thema.

Enkel de *structurele* aandacht voor mensenrechten ligt veel lager. (bo:17%, vo:15%). De conclusie is dan ook dat weinig docenten structureel aandacht besteden aan mensenrechten binnen hun onderwijs.

Figuur 1: Aandeel leraren dat incidenteel of structureel aandacht besteedt aan thema's van wereldburgerschap (bo: n = 455; vo: n = 991).

* = Significante verschillen tussen basis- en voortgezet onderwijs ($p < 0,05$).

Mensenrechtenonderwijs leeft vooral in de bovenbouw

Het aandeel leraren dat zegt in hun lessen überhaupt aandacht te geven aan mensenrechten is groter in de groepen 5 t/m 8 van het basisonderwijs (92%) dan in de groepen 1 t/m 4 (67%). Dit geldt ook als we alleen naar de structurele aandacht kijken (5-8: 24%, 1-4: 9%).

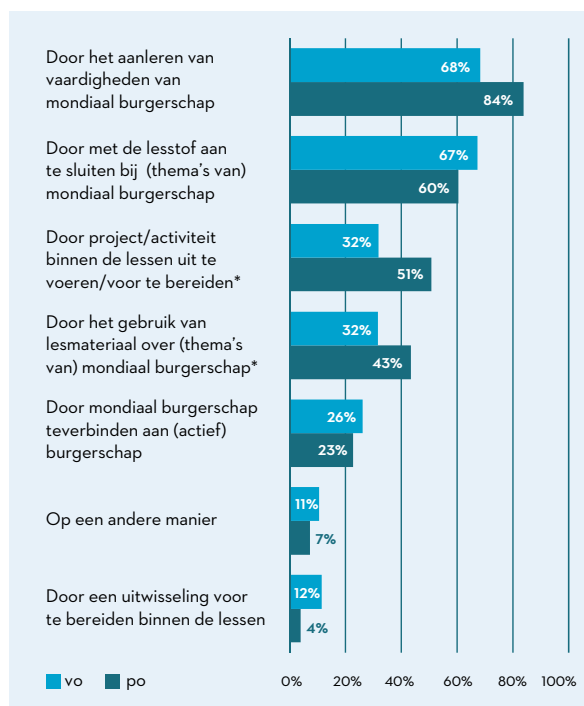
Zijn er binnen het voortgezet onderwijs ook verschillen in de aandacht voor mensenrechten? We vinden dat de

belangstelling (structureel of incidenteel) onder leraren voor mensenrechten in de les niet verschilt tussen leraren die hoofdzakelijk lesgeven in vmbo, havo of vwo.

Vaardigheden van wereldburgerschap zijn de focus in het onderwijs

Op welke manier geven leraren structureel aandacht aan wereldburgerschap en gerelateerde thema's? Het 'aanleren van vaardigheden van mondiaal burgerschap (verantwoordelijkheid, betrokkenheid, conflict oplossen etc.)' is in beide sectoren de vaakst genoemde manier om les te geven over wereldburgerschap (bo: 84%, vo: 69%, leraren die ten minste aandacht besteden aan mensenrechten; Figuur 2). Daarnaast wordt ook inhoudelijke aansluiting bij de lesstof relatief vaak genoemd (bo: 61% en vo: 67%).

Figuur 2 – Op welke wijze wordt in de les aandacht besteed aan wereldburgerschap (%) (basis: leraren die aandacht besteden aan ten minste mensenrechten, bo: n = 364; vo: n = 712)

* Significante verschillen ($p < 0,05$).

Wereldburgerschap als kapstok om thema's in het onderwijs te verbinden

Complexe thema's zoals mensenrechten, vrede en conflict en duurzaamheid zijn moeilijk los van elkaar te behandelen. Wereldburgerschap verbindt deze thema's. Het onderzoek bevestigt deze samenhang. We zien dat leraren die structureel of incidenteel aandacht besteden aan mensenrechten, vaker ook aandacht besteden aan de overige thema's, en aan wereldburgerschap.

Leraren hechten belang aan wereldburgerschap in het onderwijs

Ten slotte vroegen we leraren aan te geven (schaal 1-10) in hoeverre zij wereldburgerschap een belangrijk onderwerp vinden voor het Nederlands onderwijs. In totaal vindt in het basisonderwijs 80% van de leraren wereldburgerschap belangrijk (score 6 of hoger). In het voortgezet onderwijs zegt 74% van de leraren dat zij wereldburgerschap een belangrijk (6 of hoger) onderwerp vinden in het onderwijs. In beide sectoren ligt het percentage hoger onder docenten die aandacht besteden aan mensenrechten.

Onderzoeksverantwoording

NCDO onderzocht mondiaal burgerschap onder onderwijspersoneel in het basis- en voortgezet onderwijs. Voor de benadering van leraren is gebruik gemaakt van het Flitspanel van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Van de in totaal 3.450 benaderde leraren vulde 35% de online vragenlijst volledig in. Daarnaast is de respons aangevuld met 236 leraren die benaderd zijn via de school en via directie. Het veldwerk vond plaats in februari en maart 2012. Om tot een representatieve steekproef van scholen/leraren in het basis- en voortgezet te komen zijn de resultaten gewogen. Er is binnen de sectoren gecorrigeerd voor de verdeling naar leeftijd, geslacht, landsdeel en GSB-gemeente voor de Flitspanel gegevens, en naar landsdeel, GSB-gemeente, schoolgrootte en denominatie voor de overige data.

Meer lezen?

Heeft u vragen of opmerkingen over dit onderzoek of wilt u op de hoogte worden gehouden van nieuw onderzoek, neem dan contact op met NCDO via onderzoek@ncdo.nl.

NCDO is het centrum voor burgerschap en internationale samenwerking. NCDO levert een bijdrage aan de mondiale dimensie van burgerschap door kennis over en inzicht in internationale samenwerking van Nederlanders te vergroten.

NCDO

Postbus 94020
1090 GA Amsterdam
tel +31 (0)20 568 87 55
onderzoek@ncdo.nl
www.ncdo.nl

